

THỨ TỰ KỂ TRONG VĂN TỰ SỰ

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Thấy trong tự sự có thể kể "xuôi", có thể kể "ngược" tùy theo nhu cầu thể hiện.
- Tự nhận thấy sự khác biệt của cách kể "xuôi" và kể "ngược", biết được muốn kể "ngược" phải có điều kiện.
- Luyện tập kể theo hình thức nhớ lại.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

Trong học kì I – lớp 6, HS chỉ học các văn bản *tự sự dân gian* (truyền thuyết, truyện cổ tích, truyện ngụ ngôn, truyện cười) mà thứ tự kể chỉ là kể theo trình tự tự nhiên của sự việc. Trong tự sự hiện đại, bao gồm kể chuyện đời thường, kể chuyện tưởng tượng sáng tạo, thứ tự kể có thể kể "ngược", kể theo dòng hồi tưởng. Để HS kể chuyện được linh hoạt, không gò bó trong mô hình tự sự dân gian, chúng tôi cung cấp tiết học về thứ tự kể này, và mặt khác hiểu điều này, HS càng thấy rõ hơn đặc điểm của mô hình tự sự dân gian.

Chọn thứ tự kể nào phụ thuộc vào đặc điểm thể loại và nhu cầu biểu hiện nội dung. Không phải chỉ có tự sự dân gian mới kể theo thứ tự tự nhiên. Tường thuật trận bóng đá, cuộc mít tinh, v.v... người ta phải theo thứ tự tự nhiên cho người xem theo dõi, vì ở đây sự việc có ý nghĩa khách quan, toàn vẹn. Trong tự sự dân gian, người ta kể theo thứ tự tự nhiên là vì đó là tự sự theo kí ức cộng đồng về mối quan hệ nhân quả của sự việc. Trong tự sự hiện đại, sở dĩ người ta có thể thay đổi thứ tự kể, là vì người kể đã vận dụng kí ức của mình hay của nhân vật, nhờ có kí ức cá thể, người ta mới có thể kể đảo ngược. Ở hai mẫu chuyện trong bài đều có vai trò của trí nhớ. Kể "ngược" chính là kể chuyện còn nhớ trong kí ức, một hình thức kể gắn gũi với kinh nghiệm sống của mọi người.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

1. Giới thiệu bài

Tiết học *Thứ tự kể trong văn tự sự* cùng tiết học *Ngôi kể* cho HS thấy văn tự sự là một kiểu văn bản mà người viết có thể lựa chọn những cách thức biểu đạt

thích hợp để đạt hiệu quả giao tiếp tốt nhất. Cách kể "ngược" gắn liền với hồi tưởng thường dùng để kể những kỉ niệm khó quên, tạo cảm giác chân thành và giàu sức truyền cảm.

2. Tiến trình tổ chức các hoạt động

Hoạt động 1. HS tóm tắt sự việc chính của truyện và nhận thức cách kể theo thứ tự kể tự nhiên (kể xuôi).

GV cho HS nêu các sự việc, ghi lên bảng, đặt theo thứ tự đúng của truyện.

- Giới thiệu ông lão đánh cá.
- Ông lão bắt được cá vàng và thả cá vàng, nhận lời hứa của cá vàng.
- Năm lần ra biển gặp cá vàng và kết quả mỗi lần. Thứ tự ấy có ý nghĩa gì.

Đó là thứ tự gia tăng của lòng tham ngày càng tảo tợn của mục vợ ông lão đánh cá, và cuối cùng bị trả giá. Thứ tự tự nhiên ở đây rất có ý nghĩa tố cáo và phê phán. Lúc đầu cá vàng trả nghĩa ông lão đánh cá là có lí, nhưng mục vợ đòi hỏi nhiều thành ra sự lợi dụng, lạm dụng, cuối cùng mục vợ làm việc phi nghĩa thì bị trả giá. Nếu không tuân theo thứ tự ấy thì có thể làm cho ý nghĩa của truyện nổi bật được không? Câu trả lời là "không".

Hoạt động 2. HS đọc văn bản phụ và trả lời câu hỏi.

- Ngõ mồ côi cha mẹ, không có người rèn cặp trở nên lêu lổng, hư hỏng, bị mọi người xa lánh.

- Ngõ tìm cách trêu chọc đánh lừa mọi người, làm họ mất lòng tin.
- Khi Ngõ bị chó dại cắn thật, kêu cứu thì không ai đến cứu.
- Ngõ bị chó cắn phải băng bó, tiêm thuốc trừ bệnh dại.

Thứ tự kể : bắt đầu từ hậu quả xấu rồi ngược lên kể nguyên nhân. Cách kể này cho ta thấy nổi bật ý nghĩa của một bài học.

Thứ tự thực tế của sự việc trong bài văn :

Từ hoạt động trên, GV cho HS học *Ghi nhớ*. Lưu ý cho HS thấy kể theo thứ tự tự nhiên có tầm quan trọng không thể xem thường. Ngay trong hồi tưởng, người ta lại vẫn kể theo thứ tự tự nhiên. Kể theo thứ tự tự nhiên vẫn có tác dụng

tạo nên sự hấp dẫn, tăng cường kịch tính như truyện *Ông lão đánh cá và con cá vàng*.

Hoạt động 3. Luyện tập.

Phần *Luyện tập* có hai bài tập, một bài nhằm củng cố bài, một bài cho về nhà làm, chuẩn bị cho bài tập trên lớp giờ sau.

1. Hoạt động luyện tập : Đọc bài văn và trả lời câu hỏi.

Câu chuyện được kể theo thứ tự nào ?

HS trả lời : truyện kể ngược, theo dòng hồi tưởng.

Truyện được kể theo ngôi nào ?

HS trả lời : kể theo ngôi thứ nhất.

Yếu tố hồi tưởng đóng vai trò gì ?

HS trả lời : đóng vai trò cơ sở cho việc kể ngược.

2. Bài chuẩn bị : theo dàn bài trong SGK.